

JAAP KRUIHOF EN DE SOCIALISTISCHE BEWEGING

De dood van Jaap Kruithof heeft veel pennen en TV optredens in beweging gezet. Op enkele dagen krijgt heengaan meer aandacht dan een heel jaar levend en strijdend zijn. Zelfs DeTijd publiceerde een mooie foto, naast de titel “*Provocateur met een passie voor Bach*”. Voor de VRT is hij de “controversiële Vlaamse filosoof” – controversieel: het mode-woord waarmee joernalisten zich indekken tegen kritiek voor teveel, en vooral te weinig.

Deze aandacht is natuurlijk terecht. Toch zijn in de commentaren en elegeïen aspecten overgeslagen die Kruithofs veelzijdige en vooral actieve persoonlijkheid kenmerken. Zoals de relatie van Jaap tegenover de socialistische partij en vakbond. Want hij was allesbehalve een ivoren toren-geleerde.

Misschien valt daar voor ons nog iets uit te leren?

Het is lang geleden, ik was een jonge afgestudeerde maar al actief in ACOD-Onderwijs-Universiteit. Elke week kwamen we samen lunchen in de Vooruit, toen nog het donkere, oud-bollige, vervallen maar architecturaal majestueuze feestpaleis van de socialisten in de Sint-Pietersnieuwstraat. Het ging over de syndikale actie aan de universiteit, maar evengoed over de wereld. Daar waren: de historicus Jan Craeybeckx (later hoogleraar aan de VUB), Marc Van Montagu (later wereldberoemd plantengeneticus), Juliaan Hoste (nucleaire scheikunde, later rector van de UGent), Jaap Kruithof, en schrijver dezes. Soms luisterde Rodolfo Fernandez mee, secretaris ACOD, naar wie nu een vergaderzaal is genoemd in Ons Huis, dat paleis der Werkersverenigingen op de Vrijdagmarkt.

Het engagement van deze universitaireren beantwoordde goed aan wat Lievin Depauw me zegde: “*dat die professoren maar eens méér uit hun kot moesten komen; dat zou nogal een verschil maken!*”. Lievin was de secretris van ABVV-Voeding & Kleding, en bovendien verantwoordelijke uitgever van het weekblad LINKS. Hij was er ook de ideologische bezieler van, samen met Marcel Deneckere (hoogleraar Romaanse in Antwerpen).

Het lag dus in de lijn van Jaap Kruithofs maatschappelijk en politiek engagement dat hij toetrad tot de redactie van LINKS; al weet ik niet precies meer wanneer. Zeker speelde hij een grote rol tijdens het openlijk conflict tussen het blad en de BSP-top. Konden deze criticasters nog wel getolereerd worden in de partij? Waren er geen grenzen aan de persoonlijke aanvallen op BSP-kopstukken? Er kwam zowaar een speciaal BSP congres over de “onverenigbaarheid”. De kameraden rond LINKS en La Gauche geraakten het niet eens. Ernest Glinne en Lievin Depauw twijfelden niet: er was geen linkse toekomst buiten de grote partij die, ondanks deelnamen in centrum-coalitieregeringen, nog de stemmen en de steun kreeg van de werknemers. Ernest Mandel met zijn brede aanhang (“de Trozkisten”, “de 4^e Internationale”), en La Gauche leken eerder te wachten op deze gelegenheid om de BSP als klassevijand te kunnen brandmerken, en ze vertrokken met hun groot gelijk. LINKS bleef in de BSP, en Jaap Kruithof en Marcel Deneckere schreven voortaan afwisselend het editoriaal. Ooit moet iemand die nummers van LINKS weer opdelfen om Jaaps gedachten over de concrete politiek van alledag te herlezen.

Het meest memorabele feit uit deze episode was het optreden van Jaap op het BSP congres in Antwerpen (*). Ik heb het enkel van horen zeggen; maar Jaap kennende zal hij daar evenmin als elders rond de pot gedraaid hebben en heeft hij aan de verbijsterde vergadering eens ongezoeten zijn mening gezegd. Jos Van Eynde, “de Kop”, nationaal ondervoorzitter, hoofdredacteur van Volksgazet, en bijna onbetwiste

baas in de BSP-Antwerpen, was niet gelukkig met die doktoorkes en professors (“professsorr doctorr Kruithof”, zo werd Jaap aangekondigd), maar hij liet ze wel hun zeg doen.

Het rol van co-hoofdredacteur van LINKS heeft Jaap niet lang volgehouden. Toegegeven, hij zag nog andere opdrachten in zijn leven, en het schipperen tussen diverse meningen in de redactie (de gesprekken waren niet steeds productief...) was voor hem tijdverlies. Het zich steeds herhalende compromis, zo kenmerkend voor de dagelijkse politiek, is tegenstrijdig met zoeken naar de waarheid en het maken van de juiste ethische keuzen. Als wetenschapper mag men geen compromissen sluiten.

Maar evengoed moet men vaststellen dat Jaap Kruithof ondanks zijn vlijmscherpe kritiek op de socialistische partij, geen boegbeeld of militant is geworden van kleine linkse partijtjes. Anders dus dan Jean-Paul Sartre, die zich in een ultiem protest, wèl zeer nadrukkelijk aansloot bij een groupuscule. Al had Jaap ongetwijfeld sympathie voor een aantal van hun denkbeelden en eisen, en bewonderde hij de onverzettelijkheid van hetzelfde handjevol militanten om aan de fabriekspoorten en in alle betogingen pamfletten uit te delen. Hij noemde zichzelf een radicale anti-stalinist. Natuurlijk is hij door de uiterste linkerzijde aangezocht, o.m. door Resist van Dyab Aboe Jahjah. Daar ging hij nooit op in: *“Ik ben niet naïef”*. Evenmin geloofde hij dat de socialistische partijen in Europa nog de voorhoede zouden vormen in de strijd voor de verworpenen der aarde, de derde en vierde wereld. Maar hij deed nooit schamper of meewarig over kameraden die het wel blijven proberen.

Wèl vinden we Jaap dan terug bij de anders-globalisten: deze wereldwijde beweging steunde hij met ontelbare voordrachten. Zo liep ik hem in recente jaren weer tegen het lijf op een studiedag van ATTAC, waar hij natuurlijk uitgenodigd spreker was. Op de drukbijgewoonde debatten van Democratie-2000 tijdens de Gentse feesten ontbrak hij zelden in het panel, en de klassieke muziek die daar als inleiding steeds wordt gespeeld, werd door Jaap gekozen, tevens voorzien van zijn kommentaar. Hij kende er wat van.

Dat hij zijn ethica ook honderd percent bleef vertalen naar de concrete politiek bewijst zijn rede in Antwerpen, bij de aanvaarding van de Prijs voor het Vrijzinnig Humanisme, op 21 juni 2007. Ik heb hem nadien zijn tekst gevraagd, er staan nog doorhalingen in en verbeteringen met de hand bijgeschreven; het was geen bevlieging van één moment.

Zijn leven overschouwend, vertelde hij dat hij en Ernest Mandel in Algiers een diepgaand gesprek hadden met de Algerijnse verzetsheld en kortstondig president Ben Bella; en dat hij in 1959 Patrice Lumumba ontmoette op het onderzoekscentrum CRISP in Brussel; *“Zeer indrukwekkend, deze slanke jonge man. Hij leerde in Brussel typen. Anti-koloniaal in hart en nieren, op brutale wijze vermoord. De vraag blijft in hoeverre Koning Boudewijn bij dat gebeuren betrokken was.”* En hij verwijst naar het boek van Ludo De Witte.(...) *Kan Europa zijn afschuwelijk koloniaal verleden te boven komen, of blijven we erin steken? Eén van de centrale vragen van mijn leven, met o.a. Franz Fanon en Edward Said als gidsen”*.

Natuurlijk spreekt hij over Irak. Maar zijn langste spreektijd gaat naar Palestina, de belangrijkste schandvlek van onze tijd. Sus Van Elzen citerend: *“Direkt na de verkiezingen waarbij Hamas de meerderheid in het Palestijnse parlement veroverde, had de Amerikaan Elliott Abrams, een veiligheidsadviseur, al een actieplan ontworpen om die verkiezingen met haar verkeerde overwinnaars ongedaan te maken.*

Fatah had er de grootste moeite mee de verkiezingsoverwinning van Hamas te erkennen, en de instellingen en zijn posities af te staan waarop het van nature recht meende te hebben. Abrams speelde daarop in en organiseerde een stroom van geld en wapens naar Fatah en de wacht van Abbas. Daardoor opgekrikt moest Fatah een gewapende botsing met Hamas winnen.(...) Het VS-congres gaf aan Abrams een budget van 80 miljoen dollar. De verantwoordelijkheid van de Europese Unie in dit plan is enorm. Ook toen duidelijk was dat de blokkade die Hamas ten val moest brengen, die beweging alleen maar versterkte, bleven de Europeanen achter de VS en Israël aan lopen. Blevens Belgische ministers naar het Midden-Oosten sukkelen zonder te weten aan welke Palestijnen ze van de Israëlis een handje mochten geven. In plaats van in Brussel hun werk te doen en de blokkade van Palestina op te blazen. Waardoor dat alles vermeden had kunnen worden”.(...)

“Volgens de Britse Times van 18 juni (2007) plant Israël een groot offensief in de Gazastrook. Men wil met 20.000 man Hamas uitschakelen. De aanval zou weldra plaatsvinden. Begint in Gaza de genocide van het Palestijnse volk? Europa, wat doe je? Je gedraagt je als een barbaar”.

Zowaar profetische woorden; we schrijven 2007!

Dan spreekt hij tot een zionist: *“U wilt Hamas opruimen, maar dat verzet is het produkt van uw geweld. U wilt dus vernietigen wat u zelf hebt geschapen. Maar hou dan op met uw politiek. Geef die mensen kansen”.*

Op cynische toon laat hij de zionist antwoorden: *“Neen, dat kan in geen geval. (...) We zijn de laatste en grootste koloniale van het Midden-Oosten. En gaan onverbiddelijk door gesteund door Jahwé, door voorouders uitgevonden, en door onze atoombom. Het beloofde land voor het uitverkoren volk, zo zit dat”.*

Jaap Kruithof besloot, toen in 2007:

“Laten we opstaan en het imperialisme van het Westen publiekelijk afwijzen(...) De tientallen legerbases van de Verenigde Staten en de NAVO moeten verdwijnen. Laten we het fascisme achter het zionisme erkennen, en publiekelijk afwijzen”.

Er is nog veel dat we van Jaap Kruithof kunnen leren, in woord en daad.

'De essentie van mijn verhaal is dat er op wereldvlak een ontzaglijk gevecht aan de gang is om een volledige greep te krijgen op het denken, waarden en handelen van alle mensen. Het streven is de neoliberalisering van de planeet ([Het neoliberalisme, 1999](#)).

Frank Roels
2/3/2009.

(*) Jaap Kruithof over socialisme, de partij en het recht op tendens, in 1963:

www.youtube.com/watch?v=UR9YHz44yyY

VRT TV schets bij zijn overlijden: www.youtube.com/watch?v=ECBBVvwmo3U